

CIORAN
Caiete I

OPERA LUI CIORAN

SCRIERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Pe culmile disperării

ediția întâi—1934 / prima ediție postbelică, Humanitas—1990

Cartea amăgirilor

1936 / 1991

Schimbarea la față a României

1936 / ediție revăzută de autor—1990

Lacrimi și sfîți

1937 / 1991

Amurgul gândurilor

1940 / 1991

Îndreptar pătimăș

Humanitas—1991

SCRIERI ÎN LIMBA FRANCEZĂ

Précis de décomposition *Tratat de descompunere*

Gallimard—1949 Humanitas—1992

Syllogismes de l'amertume—1952 *Silogismele amărăciunii*—1992

La Tentation d'exister—1956 *Ispita de a exista*—1992

Histoire et utopie—1960 *Istorie și utopie*—1992

La Chute dans le temps—1964 *Căderea în timp*—1994

Le Mauvais démiurge—1969 *Demiurgul cel rău*—1995

De l'inconvénient *Despre neajunsul*

d'être né—1973 *de a te fi născut*—1995

Écartèlement — 1979 *Sfârtecare*—1995

Exercices d'admiration—1986 *Exerciții de admirație*—1993

Aveux et anathèmes—1987 *Mărturisiri și anateme*—1994

Mon Pays / Țara mea

Humanitas—1996

Cahiers 1957—1972

Gallimard—1997

PUBLICISTICĂ, CORESPONDENȚĂ, CONVORBIRI

Singurătate și destin

Humanitas—1992

Convorbiri

Humanitas—1993

Scrisori către cei de-acasă

Humanitas—1995

CIORAN

Caiete I

1957–1965

Cuvânt înainte de
SIMONE BOUÉ

Traducere din franceză de
EMANOIL MARCU și VLAD RUSSO

Ediția a II-a

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIORAN, EMIL

Caiete / Cioran; cuvânt înainte: Simone Boué; trad.: Emanoil Marcu, Vlad Russo. – București: Humanitas, 2010
3 vol.

ISBN 978-973-50-2654-7

Vol. 1: 1957–1965. - ISBN 978-973-50-2655-4

I. Boué, Simone (pref.)

II. Marcu, Emanoil (trad.)

III. Russo, Vlad (trad.)

821.135.1-94

E.M. CIORAN

CAHIERS 1957–1965

© Éditions Gallimard, 1997

© HUMANITAS, 1999, 2003, 2005, 2010, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Cuvânt înainte

Mult timp, pe masa de lucru a lui Cioran a stat un caiet, totdeauna închis.

La moartea sa, adunându-i manuscrisele pentru a le încredința Bibliotecii Doucet, am găsit treizeci și patru de caiete identice. Doar copertile, purtând un număr și o dată, erau diferite. Începute la 26 iunie 1957, se opresc în 1972.

Timp de cincisprezece ani, Cioran a păstrat pe birou, la îndemână, unul din aceste caiete, care părea mereu același și pe care nu l-am deschis niciodată. Sunt aici note în general scurte („Am fragmentul în sânge“), cel mai adesea nedatate. Sunt datate doar evenimentele considerate importante, adică ieșirile la țară și nopțile de insomnie — de felul: „Duminică 3 aprilie. Mers toată ziua în împrejurimile Dourdanului...“ „10 aprilie. Plimbare de-a lungul canalului Ourcq.“ „24 noiembrie. Noapte îngrozitoare.“ „4 mai. Noapte atroce.“ În ciuda caracterului lor repetitiv și monoton, am păstrat toate aceste pasaje, pentru motivul că sunt datate.

Caietele lui Cioran nu au nimic dintr-un jurnal care să consemneze în detaliu evenimentele zilei — gen lipsit, pentru el, de orice interes. Ai mai curând impresia că te afli în fața unor schițe sau ciorne. Numeroase cugetări și fragmente se regăsesc, neschimbate, în cărțile sale. Anumite note sunt însemnate cu o cruce roșie pe margine ori sunt încadrate, ținute parcă în rezervă.

În iunie 1971, scrie: „M-am hotărât să adun laolaltă gândurile risipite în aceste treizeci și două de caiete. Abia peste două sau trei luni voi ști dacă pot să constituie materia unei cărți (al cărei titlu ar putea fi « Interjecții » sau « Eroarea de a te naște »).“

Caiete de ciorne — dar și de exerciții. Aceași notă e reluată de trei–patru ori sub forme diferite, e șlefuită, decantată, cu o grijă constantă pentru laconism, pentru concizie.

În decembrie 1969, Cioran notează: „Nu voi renunța la aceste caiete, căci reprezintă singurul contact pe care-l am cu « scriitura ». Sunt luni de când nu am mai scris nimic.“ Și adaugă: „Dar acest exercițiu zilnic are partea lui bună, îmi permite să mă apropiu de cuvinte și să-mi vărs în ele, deopotrivă, obsesiile și toanele. [...] Căci nimic nu este mai arid și mai futil decât urmărirea « ideii ».“

De unde anecdote, relatarea unor întâlniri, portrete sau mai degrabă schițe, mai mult sau mai puțin feroce, de prieteni sau dușmani desemnați prin inițiale sau prin litera X. Cutare nume, scris mai întâi în clar, a fost apoi șters, ca și cum, păstrându-le anonimatul, Cioran ar fi vrut să-i protejeze pe cei atacați sau luați în derâdere. S-a gândit oare atunci că aceste pagini ar putea fi citite cândva?

Pe coperta caietelor I, II, IV, VIII, X, citim: „A se distruge“. Pe primul caiet, Cioran a adăugat și subliniat: „Toate aceste caiete vor fi distruse“; la fel pe caietele VIII și X. Totuși, le-a păstrat și ordonat cu grijă... Caietele l-au ajutat să se răfuiască cu universul și mai ales cu sine însuși. Zi de zi, el înșiră aici eșecuri, suferințe, angoase, furii, umilințe. Cioran diurnul — zeflemitor și tonic, vesel și capricios — pălește în spatele acestei sfâșietoare spovedanii secrete. Dar n-a spus el în repetate rânduri că scrie doar atunci când îi vine să-și „tragă un glonte în cap“?

Evenimentele pe care le relatează, scenele pe care le descrie (aceea, de pildă, când primește vestea morții mamei sale) sunt scene la care-am asistat și pe care mi le amintesc — o amintire ce uneori diferă sensibil de mărturia lui Cioran. Pentru că el

le-a trăit și simțit singur. Pentru că oriunde și oricând Cioran este SINGUR.

A trăit SINGUR și a murit SINGUR. Acum, când unii îl înfierează pe tânărul provocator și pătimăș care a fost Cioran într-un trecut demult apus, când apar analize ale operei sale, studii pretins obiective, iar haita „oamenilor de bine“ se dezlănțuie contra lui, cercul se închide. În viață, singur, în moarte, de două ori singur.

În iunie 1995, Fernando Savater scria în El Pais un tulburător adio ce se încheia astfel: „Acolo unde mergi acum, va trebui să cobori singur (Tienes que bajar solo). Îmi amintesc de asemeni titlul sub care, în 1990, Humanitas i-a adunat o sumă de articole de tinerețe scrise în românește, un titlu superb care pentru mine îl rezumă pe Cioran:

SINGURĂTATE ȘI DESTIN.

SIMONE BOUÉ

(Simone Boué a murit într-un accident pe 11 septembrie 1997, chiar înainte de a corecta șpalturile acestei cărți, pentru care a făcut foarte mult, dar pe care n-a mai avut bucuria s-o vadă.)

26 iunie 1957

Citit o carte despre căderea Constantinopolului. Am *căzut* o dată cu cetatea.

În plină stradă, îmi vine să plâng! Am demonul lacrimilor.

Scepticismul meu este inseparabil de delir, și niciodată n-am înțeles cum se poate cineva îndoii cu *metodă*.

Emily Dickinson: „I felt a funeral in my brain“¹; aș putea adăuga, ca Dra de Lespinasse, „în toate clipele vieții mele“. Eterne funeralii ale spiritului.

Va fi oare înțeleasă vreodată drama unui om care, în nici o clipă a vieții sale, n-a putut *uita* paradisul?

Sunt cu un picior în paradis; cum alții sunt cu un picior în groapă.

Ajută-mă, Doamne, să-mi lichidez ura și mila de mine însumi, să nu le mai simt permanenta oroare!

Totul în mine se face rugă și blasfemie, totul devine chemare și refuz.

¹„Am simțit o înmormântare în creier.“ Primul vers din poemul 280, din cele 1 775 găsite la moartea lui Emily Dickinson. (*N. ed. fr.*)

Spusa unui cerșetor: „Când te rogi lângă o floare, ea crește mai repede.“

Să fii un tiran fără slujbă.

Veșnică poezie *fără cuvinte*; liniște ce vuiște sub mine. De ce n-am darul Verbului? Să ai atâtea senzații — și să fii sterp!

Prea mult am cultivat simțirea în detrimentul exprimării; am trăit prin cuvânt; — așa am sacrificat rostirea —

Atâția ani, o viață întregă — și nici măcar un vers!

Toate poemele pe care aș fi putut să le scriu, pe care le-am înăbușit în mine din lipsă de talent sau din pasiune pentru proză, vin deodată să-și ceară dreptul la existență, își strigă indignarea și mă copleșesc.

Idealul meu de scriitură: să-l amuțești definitiv pe poetul ascuns în tine; să-ți lichidezi ultimele rămășițe de lirism; — să te împotrivești esenței tale intime, să-ți trădezi inspirațiile; să-ți calci în picioare elanurile — și chiar grimasele.

Orice iz de poezie otrăvește proza și o face irespirabilă.

Am un curaj negativ, un curaj îndreptat împotrivă-mi. Mi-am abătut viața de la sensul pe care mi l-a hotărât ea. Mi-am anulat viitorul.

Am un imens avans față de moarte.

Sunt un filozof-urlător. Ideile mele, dacă idei se cheamă, latră; nu explică nimic, explodează.

Toată viața am consacrat un cult marilor tirani împotoliți în sânge și în remușcare.

M-am rătăcit în Litere din neputința de a ucide sau de a mă ucide. Această neputință, această lașitate, doar ea a făcut din mine un scrib.

Dacă Dumnezeu și-ar putea imagina ce povară îmi este cel mai neînsemnat act, s-ar milostivi de mine sau mi-ar ceda locul său. Căci neputințele mele au ceva nesfârșit de josnic și divin în același timp. Sunt omul cel mai puțin făcut pentru a trăi pe pământ. Aparțin altei lumi, altfel spus sunt dintr-o sublume. Dintr-un scuipat al diavolului, iată din ce sunt plămădit. Și totuși, și totuși!

Sfâșiat între arțag și groază.

Mongolie a sufletului.

Era un om depravat de suferință.

2 august 1957. Sinuciderea lui E.: un hău imens se deschide în trecutul meu, lăsând să iasă mii de amintiri delicate și sfâșietoare.

Ea iubea atât de mult decăderea! Și totuși s-a sinucis ca să scape de ea.

Dacă duceam la bun sfârșit a zecea parte din proiectele mele eram de departe autorul cel mai fecund din câți au fost vreodată. Spre nefericirea, sau fericirea mea, întotdeauna m-am legat mai mult de posibil decât de realitate, și nimic nu este mai străin de firea mea decât împlinirea. Am disecat până în cele mai mici detalii tot ce nu voi fi făcut niciodată. Am mers până la capătul virtualului.

22 XII 1957

Vid supraomenesc, subită prăbușire a tuturor certitudinilor dobândite cu greu în acești ultimi ani...

Pe 18 ale lunii, moartea tatei. Nu știu, dar simt că îl voi plânge altă dată. Sunt atât de absent pentru mine însumi, că nu găsesc putere nici măcar pentru un regret, și am căzut atât de jos, că nu mă pot ridica la înălțimea unei amintiri sau a unei remușcări.

Să percepi partea de irealitate din orice, semn sigur că înaintezi spre adevăr ...

Sentiment *mistic* al înjosirii și decăderii mele.

Văzut azi, miercuri 25 decembrie 1957, chipul tatălui meu mort, în sicriu.

Mi-am căutat izbăvirea în utopie, dar n-am găsit vreo mângâiere decât în Apocalipsă.

Collège de France. Curs al lui Puech despre Evanghelia după Matei (apocrifele egiptene). Senzație teribilă: toată asistența mi s-a părut, *dintr-o dată*, formată din morți.

17 ianuarie 1958

Acum câteva zile ... Mă pregăteam să ies și, ca să-mi aranjez fularul, mă privesc în oglindă. Brusc, o spaimă cumplită: *cine e omul ăsta?* Cu neputință să mă recunosc. Mi-am recunoscut pardesiul, fularul, pălăria, însă degeaba, tot nu știam cine sunt; căci nu eram *eu*. Am rămas așa vreo treizeci de secunde. Când am reușit să-mi revin, spaima n-a încetat imediat, dar a scăzut puțin câte puțin. A rămâne cu mintea întregă e un privilegiu ce ne poate fi retras.

Culmi ale abuliei! Ca să scap de ele, citesc din când în când o carte despre Napoleon. *Curajul* celorlalți ne servește uneori de întăritor.

Știu în sfârșit ce sunt nopțile mele: în timpul lor, străbat în gând tot intervalul ce mă separă de Haos.

De mult mă gândesc că, pentru a ne măsura progresele în viața spirituală, unicul criteriu e capacitatea de a renunța.

Și totuși! Când reexaminez unele din actele mele de renunțare, pricep că fiecare a fost însoțit de o enormă — deși secretă — satisfacție a orgoliului, sentiment total opus oricărei aprofundări lăuntrice.

Și când mă gândesc că am fost la un pas de sfințenie! Dar anii aceia au rămas departe, iar amintirea lor mă doare.

De dimineța până seara, nu fac decât să mă răzbun. Pe cine? Pe ce? Nici eu nu mai știu, sau uit, de vreme ce tuturor le vine rândul... Nimeni nu știe mai bine decât mine ce e aceea furia disperată. O, explozii ale decăderii mele!

„...iar cei din urmă vor fi cei dintâi.“

Ar fi destul această promisiune, și singură, ca să explice izbânda creștinismului.

(În teribila mea decădere, nu pot să aud această promisiune fără să fiu într-o câtva tulburat. E ceea ce mi s-a întâmplat pe 30 ianuarie, la Collège de France, la un curs al lui Puech despre Evanghelia – apocrifă – după Toma.)

Care va fi viitorul?

Revolta popoarelor fără istorie.

În Europa, e clar; vor triumfa doar popoarele care nu au trăit.

Incapacitatea mea de a trăi nu este egalată decât de incapacitatea de a-mi câștiga existența. Banul nu se lipește de mine. Am ajuns la patruzeci și șapte de ani fără să fi avut vreodată un *venit*!

Nu pot gândi nimic *în termeni de bani*.

Ca să-ți câștigi existența, trebuie să te ocupi *de ceilalți*; or, eu nu mă ocup decât de... Dumnezeu și de mine însumi, de totul și de nimic.

Tocmai am murit...

Să atingi limita inferioară, extremitatea umilinței, să te prăbușești, să te arunci în ea sistematic, dintr-un soi de încăpățănare inconștientă și morbidă! Să devii o cârpă, o târătură, să te afunzi în noroi; apoi, sub povara spaimii și a rușinii, să explodezi și să te regăsești, *adunându-ți propriul moloș*.